

-TESI DOCTORAL-

**L'AGENDA CULTURAL OCULTA.
UNA DECONSTRUCCIÓ DE L'OCI
NOCTURN DE BARCELONA I ELS SEUS
SUBURBIS.**

Autor: Jordi Nofre i Mateo

**Departament de Geografia Humana
Universitat de Barcelona
Programa de Doctorat 2004/06 - 2006/08**

Tesi per a optar al títol oficial de Doctor de la Universitat de Barcelona

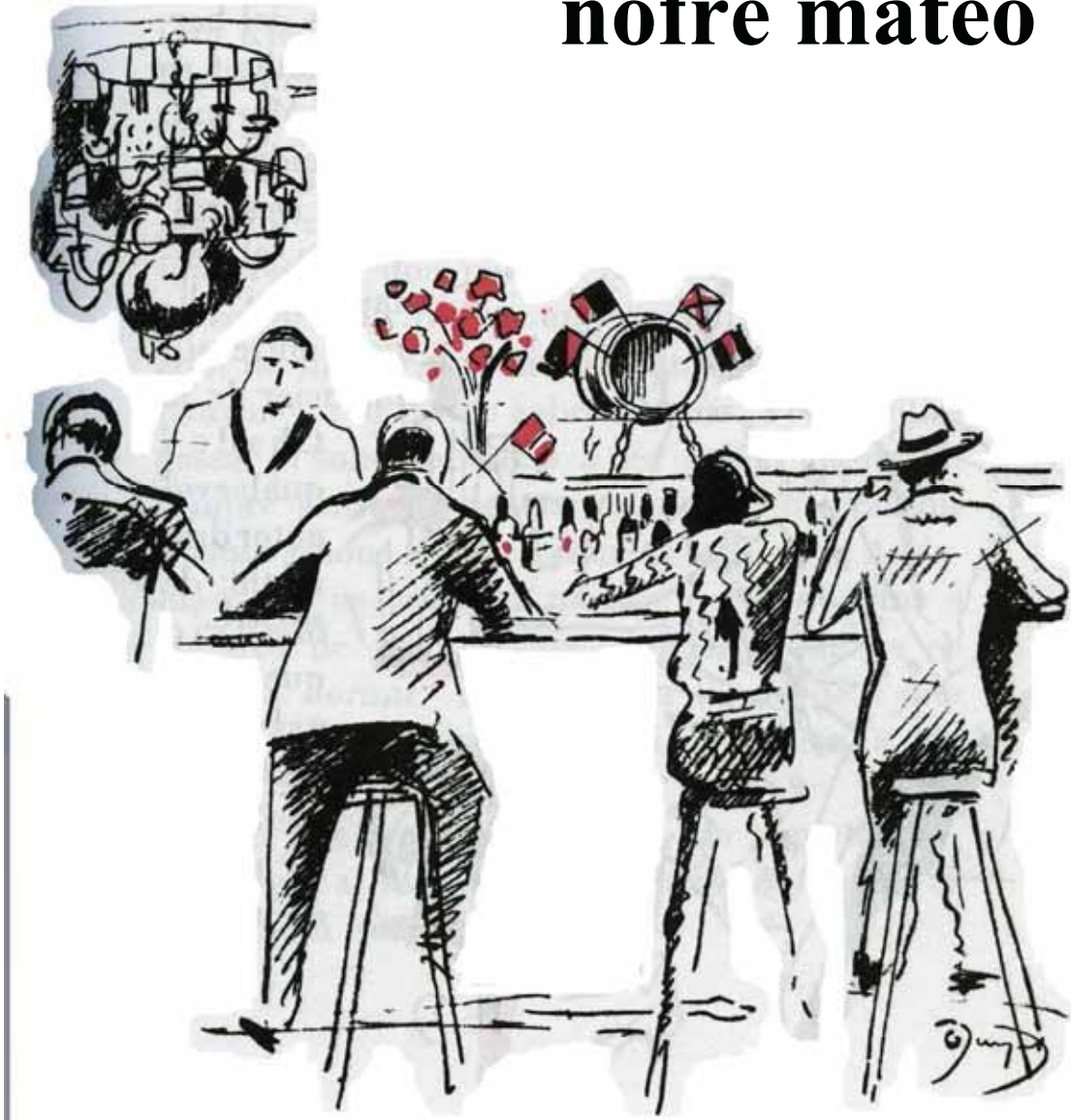
Amb el vist-i plau del Director, Dr. Carles Carreras i Verdaguer.

Barcelona, 3 de novembre de 2008

Amb el Suport del Comissionat per a les Universitats i
la Recerca de la Generalitat de Catalunya.

jordi
nofre mateo

l'agenda **cultural** oculta

una deconstrucció de l'oci nocturn
de Barcelona i els seus suburbis.

Al meu pare, a la meva mare, al meu germà.
I als meus amics.

Disseny de la coberta: Jordi Nofre i Mateo
Dibuix retocat digitalment, original d'Oleguer Junyent,
contingut a l'obra *Nits de Barcelona*, de Josep Maria
Planes i Martí (Manresa, 1907 – Barcelona, 1936).

© 2008, Jordi Nofre i Mateo

La reproducció total o parcial d'aquesta tesi
doctoral per qualsevol procediment, comprenent-hi
la reprografia i el tractament informàtic, o la distribució
d'exemplars mitjançant lloguer i préstec resten
rigorosament prohibides sense l'autorització escrita
de l'autor. S'autoritza la citació d'aquesta tesi per a
finalitats acadèmiques i científiques.

ÍNDEX

Agraïments	11

INTRODUCCIÓ

Evolució d'aquest treball	13
Marc Teòric	15
<i>Orígens de la nova geografia cultural</i>	18
<i>Línies discursives de la nova geografia cultural anglosaxona a la dècada de 1990</i>	23
<i>Estat actual de la nova geografia cultural anglosaxona</i>	25
Objecte d'estudi	28
Objectius de la recerca	29
Marc Conceptual	29
<i>Oci nocturn, subcultures i postsubcultures</i>	30
<i>Centre, perifèria i mainstream</i>	35
<i>Ciutat central, suburbis, perifèria urbana</i>	36
<i>Cultura i cultura popular</i>	38
<i>Hegemonia cultural i resistències</i>	39
<i>El poder de produir cultura</i>	40
<i>Les noves classes mitjanes</i>	42
<i>Classes treballadores</i>	46
<i>Modernitat</i>	54
<i>Postmodernitat</i>	56
Estructura i Metodologia de treball	63

CAPÍTOL 1

LA CULTURA COM A ESTRATÈGIA DE DESENVOLUPAMENT URBÀ I DE CONTROL SOCIAL

L'eclosió de la cultura com a motor de les grans transformacions urbanes en la postmodernitat	69
El gir cultural en les polítiques públiques de l'Ajuntament de Barcelona	72
La resposta dels sectors conservadors: la col·lonització cultural dels suburbis de Barcelona a la dècada de 1980	77
La dècada de 1990 i l'aposta per una nova agenda cultural	79
Un nou discurs cultural per al control social a través dels processos de renovació urbana	81
Els nous intermediaris culturals, o un nou grup social dominant	90

CAPÍTOL 2 HISTÒRIA DE L'OCI NOCTURN A BARCELONA

L'oci nocturn de Barcelona com a imatge d'una falsa dualitat nacional catalana	93
Una fotografia de l'oci nocturn a la Barcelona de principis de segle XX (1900-1930)	99
Distinció i divinitat a la nit de la Barcelona dels anys 60s	109
De la Barcelona més elegant a la Barcelona més canalla: Studio 54	117

CAPÍTOL 3 L'OCI NOCTURN A BARCELONA: PROCESSOS, TENDÈNCIES I CARTOGRAFIES OCULTES.

Una aproximació a l'economia de la nit en els processos de renovació urbana	123
L'oci nocturn, entre el <i>branding</i> i la gentrificació. El centre de la ciutat com a producte diferenciat	125
L'oci nocturn com a “desordre moral”: la resposta de l'Administració Pública	128
La “nit” a la ciutat de Barcelona. Una primera cartografia de la desmoralitat	131
<i>El mapa de l'oci nocturn de Barcelona</i>	134
<i>Cartografiant les tendències de l'oci nocturn de Barcelona</i>	141

CAPÍTOL 4 PODER I DISTINCIÓ SOCIAL A LA NIT DE BARCELONA: MARIÀ CUBÍ.

Marià Cubí, un personatge, un carrer	151
La distribució dels locals d'oci nocturn	158
Anar de copes: unes rutes ja predeterminades	159
El blanc, símbol de la puresa, protagonista dels espais interiors de pubs i clubs	162
Un intent de caracterització de la clientela	164
Conflictes i contestacions entre grups socials en l'oci nocturn. La visibilització de la lluita d'estils de vida diferents al clúster “Marià Cubí-Muntaner-Aribau-Tuset”	172
Classisme i clubbing. Els mecanismes de distinció/exclusió social en la nit	178
Black Batukada Sessions a la Sala Bikini: música, poder i desig a la nit dels diumenges	183

CAPÍTOL 5
L'OCI NOCTURN ALS SUBURBIS DE BARCELONA:
EL CAS DE L'HOSPITALET DE LLOBREGAT.

Centre i perifèria a l'oci nocturn de Barcelona	187
L'oci nocturn a L'Hospitalet de Llobregat. Una visió de conjunt	190
Una primera cartografia de l'oci nocturn a L'Hospitalet de Llobregat	191
Una segona cartografia de l'oci nocturn a L'Hospitalet de Llobregat	193
<i>El centre</i>	195
<i>Perifèries dins la perifèria</i>	207
Segregació espacial i ghettització de l'oci nocturn a L'Hospitalet	209
Sexe, alcohol i nacionalisme espanyol com a estratègies de promoció de l'oci nocturn del polígon de Can Famades	212
<i>Malalts de Festa, des de dins</i>	215
<i>Sedució, espai i violència a Malalts de Festa</i>	221

CAPÍTOL 6
CHOLOS I CHOLAS,
REIVINDICANT UNA ALTERITAT SUBURBANA.

Primera definició (i no última) de “cholos” i “cholas”	223
Consum cultural i simbologies polítiques contraposades entre “cholos” i “pijos”	228
<i>La llengua</i>	230
<i>Gastronomia</i>	230
<i>L'ús de l'espai i el shopping</i>	232
<i>Oci i consum cultural</i>	233
<i>La música</i>	234
La música com a element fonamental en la construcció del discurs alternatiu a la hegemonia cultural catalanista	237
<i>L'eclosió de la multiplicitat de centres i perifèries en la música postmoderna catalana</i>	237
<i>Desnaturalització i nova centralitat en la música aflamencada catalana</i>	239
Música aflamencada, espai cibernètic i simbologia nacionalista espanyola	241

CONCLUSIONS

Conclusions	247
Bibliografia	259

AGRAÏMENTS

La realització d'aquesta tesi doctoral ha estat un plaer gràcies a l'enorme paciència, les correccions, les suggerències i els bons consells (alguns professionals, d'altres personals) del meu director de tesi, el professor Dr. Carles Carreras i Verdaguer i la seva dona, la professora Dra. Mercedes Marín. També vull expressar un agraïment als professors que més m'han influenciat de manera positiva durant els estudis de llicenciatura: evidentment, el meu director de tesi, Dr. Carles Carreras, però també a la Dra. Mercedes Marín, Dr. Romà Pujadas, Dra. Isabel Pujadas, Dr. Horacio Capel, Dra. Lurdes García, Dra. Elisabet Rosa, Dr. Josep Ma. Rabella, Dr. Jaume Font, Dra. Rosa Castejón, Dr. Joan Tort, Dr. Jaume Mateu, Dr. Antonio Gómez, Dr. Lothar Schulte, Dr. Javier Martín Vide, Dr. Josep Maria Panareda, Dr. Xavier Úbeda i a en Ferran Salvador. I a aquells professors de Física que em van fer despertar un cert interès per la matèria (una proesa): Dr. Fèlix Ritort, Dr. Antonio Lobo, Dr. Pons, Dr. Viñas, Dra. Cuenca i Dr. Varela.

Vull fer esment del suport econòmic rebut per part de l'Agència Catalana de Gestió d'Ajuts a les Universitats i a la Recerca durant el període 2005-2008. També vull expressar el meu agraïment a l'Institut de Seguretat Pública de la Generalitat de Catalunya la seva confiança en les meves tasques docents dutes a terme des de setembre de 2003, sense la retribució de les quals –juntament amb el suport econòmic del meu pare i la meva mare- no hagués pogut dur a terme aquesta tesi doctoral.

Agraeixo de tot cor al meu pare i la meva mare (Miquel i Vicenta): ells estan per sobre de qualsevol superficialitat d'aquesta vida. A mon germà, Dr. David Nofre i Mateo, per convidar-me a marxar a viure amb ell i poder emancipar-me i créixer intel·lectualment al costat seu, per la seva comprensió, pel seu recolzament, per les idees, per les suggerències, per les correccions, per les crítiques realitzades sempre de manera constructiva, per les conferències via telèfona des d'Holanda els diumenges a mitja tarda; per què va ser ell qui em va ensenyar a sortir de nit, a fer la “copichuela”, qui em va portar a descobrir la zona de Marià Cubí per anar a “tirar la canya”. Recordo que un dia li vaig dir: “Si tu fas la tesi sobre el frenòleg Marià Cubí, jo faig la tesi sobre aquest carrer”. I ho hem complert. Felicitats, tete.

Als meus AMICS, Ramón, Dani, Enric, Jafet, Marc, Alberto, a la resta de la Gran Flota Show Pescanova i a les seves famílies. Moltes gràcies per aquests deu anys d'humor, de vitalitat, d'energia, de “granujerío”, de “bestieses”, de “canyes”, d'amistat i d'amor. En majúscules. A la Sandra, a la que sempre m'estimaré encara que el Sistema ens hagi separat. Tots ells, els meus pares, mon germà i la meva família són els motius d'allò que alguns en diuen fracàs en la meva aventura ultramarina. Per a mi, per a la meva família i per a aquells que m'estimen fou un veritable encert. Moltíssimes gràcies a totes aquelles persones que han participat en les entrevistes realitzades amb motiu del treball de camp, així com també a tantes persones que he conegut a la nit i hem acabat compartint barres, copes i paraules...

J.N.M

